

Aneta Jarosz-Angowska

Katedra Ekonomii i Agrobiznesu, Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie, Polska,

 <https://orcid.org/0000-0002-4701-0818>, aneta.angowska@up.edu.pl

Recenzja książki *Integracja europejska w teorii i praktyce. Korzyści i wyzwania członkostwa Polski w Unii Europejskiej* pod redakcją Bogumiły Muchy-Leszko i Elżbiety Kaweckiej-Wyrzykowskiej, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa–Lublin 2025, ss. 412

Book review *European Integration in Theory and Practice. Benefits and Challenges of the Poland's membership in the European Union*, edited by Bogumiła Mucha-Leszko i Elżbieta Kawecka-Wyrzykowska, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa–Lublin 2025, pp. 412

Słowa kluczowe: eksport, wzrost PKB, polityka integracyjna, sytuacja budżetowa, idea i teorie.

Keywords: export, GDP growth, integration policy, budget position, idea and theories.

JEL: F15, P45, Q43

W latach 2024–2025 na polskim rynku wydawniczym ukazało się wiele opracowań przygotowanych z okazji 20-lecia członkostwa Polski w Unii Europejskiej oraz 75-lecia procesu integracji europejskiej. Zdecydowaną większość stanowią prace oceniające ekonomiczne korzyści wynikające z akcesji, koncentrujące się na źródłach dynamiki polskiej gospodarki, przeobrażeniach strukturalnych oraz wzroście dobrobytu mierzonego PKB *per capita*. Spośród tego typu opracowań szczególnie interesujące są te, których autorzy skupiają się na wynikach gospodarczych Polski z perspektywy uczestnictwa we wspólnym rynku.

Redaktorki książki, specjalizujące się w ekonomii integracji europejskiej, **uznały, że połączenie oceny efektów polityki integracyjnej w wymiarze europejskim z analizą korzyści gospodarczych Polski** pozwoli na głębsze przedstawienie współzależności procesów rozwojowych w ugrupowaniu integracyjnym. Dzięki temu **monografia zyskuje wysoką wartość naukowo-badawczą i poznawczą**. Badanie objęło również problemy wynikające z **wyzwań dostosowawczych, będących konsekwencją członkostwa w Unii Europejskiej**. Już sama konceptualizacja założeń i celów badawczych wyróżnia tę pracę jako kompleksowe studium teoretyczno-empiryczne. Monografia składa się z dwóch części. W pierwszej przedstawiono: 1) ewolucję idei zjednoczenia Europy oraz ocenę przydatności proponowanych koncepcji w kształtowaniu jej podstaw ustrojowych; 2) analizę teorii integracji międzynarodowej w kontekście integracji europejskiej, w ujęciu międzynarodowej ekonomii politycznej i regionalnej integracji gospodarczej; 3) ocenę wkładu Francji,

polegającego na zainicjowaniu europejskiej polityki integracyjnej oraz wpływu na jej kierunki, modele i konkretne plany.

Analizę literatury i oficjalnych dokumentów ukierunkowano na: a) poszukiwanie więzi oraz analogii między kompleksowymi koncepcjami jednoczenia Europy a współczesną Unią Europejską (*Mitteleuropa* i *Pan-Europe*); b) zbadanie, w jakim stopniu procesy integracji europejskiej weryfikują teorię integracji i wpływają na jej ewolucję; c) rozpoznanie polityki integracyjnej Francji pod kątem realizacji jej celów politycznych i gospodarczych oraz wspierania rozwoju ponadnarodowych instytucji Wspólnot Europejskich i Unii Europejskiej. Autorzy piszą przekonująco, nie unikają uwag krytycznych i wskazywania luk badawczych, wynikających z niedostatecznego objaśniania rzeczywistości przez teoretyków – zwłaszcza w odniesieniu do źródeł, mechanizmów i skutków kryzysów na różnych etapach integracji europejskiej, a szczególnie od kryzysu 2008+. Oceniają przydatność teorii w określaniu reform ustrojowych UE, w tym zmian w podziale władzy między państwami członkowskimi a instytucjami unijnymi. Przedmiotem uwagi są również skutki delegowania uprawnień na poziom ponadnarodowy. Na podstawie analizy przesłanek zjednoczeniowych oraz teorii i procesów integracji autorzy dochodzą do wniosku, że ponadczasową wartością w budowaniu wspólnej Europy pozostaje przywiązywanie dużego znaczenia do kształtowania świadomości i jedności europejskiej oraz tolerancji różnorodności kulturowej. Przypadek brexitu pokazał, jak niską świadomość korzyści z członkostwa w UE miało społeczeństwo Wielkiej Brytanii. Autorzy odnoszą się również do ideologizacji polityki integracyjnej, która coraz częściej staje się narzędziem rozgrywek politycznych w kampaniach wyborczych państw członkowskich, co intensyfikuje procesy dezintegracyjne od wewnątrz.

W rozdziale zamykającym pierwszą część książki na odnotowanie zasługują zarówno **podejście do analizy procesów integracyjnych, jak i konstrukcja tekstu**. W Polsce polityką integracyjną Francji zajmują się głównie politolodzy, którzy rzadko decydują się na wydawanie opracowań przekrojowych obejmujących wszystkie etapy integracji. Najczęściej skupiają się na ocenie polityki europejskiej poszczególnych prezydentów Francji lub na ich konkretnych projektach integracyjnych. Niemniej potwierdzają przywódczą rolę Francji w budowaniu wspólnej Europy. Analiza procesów integracji przeprowadzona z perspektywy francuskiej polityki integracyjnej pokazuje dużą aktywność tego państwa w przedstawianiu projektów oraz wpływ na tempo ich realizacji i przebieg kryzysów. Istotnym walorem rozdziału jest jego konstrukcja: uwzględniono w niej zmiany na francuskiej scenie politycznej, uznając je za ważny czynnik wyznaczający cele polityki integracyjnej i kształtujący stanowisko Francji dotyczące znaczenia federalizmu i międzyrządowości jako zasad podziału władzy i zarządzania Wspólnotą/UE. Takie podejście znajduje uzasadnienie w szerokich, konstytucyjnych kompetencjach prezydentów Francji w zakresie prowadzenia polityki zagranicznej. Godne podkreślenia jest również wskazywanie negatywnych skutków francuskiej polityki integracyjnej. Niestety, w obszernym spisie źródeł nie odnotowano prac Stanisława Parzymiesa – profesora i dyplomaty, którego dorobek naukowy dotyczący polityki integracyjnej Francji jest wyjątkowy zarówno pod względem liczby publikacji, jak i ich wartości merytorycznej. Można to uznać za niezamierzone przeoczenie.

Drugim autorem, który ze względu na tematykę swoich badań zasługiwał na miejsce w bibliografii, jest Tadeusz Młynarski, systematycznie publikujący artykuły w czasopiśmie „Politeja”.

Część druga monografii zawiera pięć rozdziałów i – zgodnie z założeniami – jej celem nie jest bilans korzyści i kosztów, lecz identyfikacja czynników wysokiej dynamiki gospodarczej Polski w warunkach członkostwa w UE oraz ocena polityki państwa w wybranych obszarach. W pierwszej kolejności zbadano możliwości rozwojowe sektora przedsiębiorstw oraz ich skłonność do inwestowania, czyli istotny czynnik kształtujący popyt wewnętrzny. Następnie oceniono wpływ mechanizmu rynku wewnętrznego UE na tempo wzrostu i zmiany strukturalne polskiego eksportu. Wyniki wskazują, że korzyści z uczestnictwa we wspólnym rynku wyraźnie przejawiają się w wysokiej dynamice eksportu, natomiast w mniejszym stopniu w przeobrażeniach strukturalnych, zapewniających wzrost przewagi konkurencyjnej w przyszłości i poprawę pozycji Polski w międzynarodowym podziale pracy. Autorski wkład w tę część analizy empirycznej polega na opracowaniu metody badawczej oraz potwierdzeniu silnej zależności między eksportem towarów a danymi finansowymi przedsiębiorstw.

Mechanizm wspólnego rynku UE zwiększa możliwości rozwoju gospodarczego krajów członkowskich – co zostało uzasadnione w części teoretycznej. Ich wykorzystanie zależy od wielu czynników, w tym w istotnym stopniu od polityki krajowej. Z tego względu w strukturze monografii uwzględniono analizę polityki budżetowej Polski, ocenionej na tle Czech, Słowacji i Węgier. Od odpowiedniego zrównoważenia celów polityki budżetowej zależą tempo i stabilność wzrostu gospodarczego oraz utrzymanie bezpiecznych poziomów deficytu i długu publicznego. Z analizy wynika, że polityka budżetowa realizowana przez Polskę (w badanym okresie) może być uznana za czynnik stabilizujący wzrost gospodarczy. Można jednak postawić pytanie, czy potrzeba kolejnego rozdziału poświęconego tematyce budżetowej nie zakłóca spójności koncepcyjnej monografii. W rzeczywistości rozdział ten stanowi cenne źródło wiedzy o planowanych zmianach w polityce budżetowej Unii. Polska – jako największy beneficjent netto funduszy unijnych – może, wskutek zasygnalizowanych zmian w źródłach finansowania budżetu UE, napotkać trudności w utrzymaniu dotychczasowego poziomu dostępu do środków. Wiedza na ten temat ma szczególne znaczenie w kontekście zbliżających się negocjacji nad nowymi wieloletnimi ramami finansowymi na lata 2028–2034. Fundusze z UE mają duże znaczenie w dynamizacji wzrostu gospodarczego i dalszego zmniejszania luki rozwojowej.

Członkostwo w Unii Europejskiej obliguje państwa do prowadzenia polityki dostosowawczej. W przypadku Polski najwięcej dyskusji, a także postaw eurosceptycznych wywołuje polityka energetyczna. Autorka ostatniego rozdziału monografii podjęła się trudnego zadania przedstawienia celów polityki energetycznej oraz oceny zasadności ich realizacji. Obiektywna wiedza dotycząca racjonalizacji polityki energetycznej i klimatycznej w Unii i w Polsce jest niezwykle potrzebna, zwłaszcza w kontekście rosnących napięć politycznych i społecznych wokół tych zagadnień. Autorka rozdziału jest uznaną ekspertką w tej dziedzinie, posiadającą bogaty dorobek publikacyjny oraz doświadczenie we współpracy na poziomie europejskim, co dodatkowo zwiększa wiarygodność przedstawionych analiz.

Ogólna ocena monografii

Do najważniejszych **zalet** monografii należą: 1) oryginalne ujęcie celu badawczego, interdyscyplinarne podejście do teorii uzasadniających celowość integracji regionalnej oraz wskazanie osiągnięć i kryzysów integracji europejskiej w kontekście francuskiej polityki integracyjnej; 2) analiza korzyści z członkostwa Polski w Unii Europejskiej, obejmująca identyfikację czynników wysokiej dynamiki wzrostu PKB, ocenę wykorzystania szans wynikających z uczestnictwa we wspólnym rynku oraz wskazanie przyczyn ograniczających korzyści z integracji; 3) ocena potencjalnych skutków zmian w polityce budżetowej UE; 4) wskazanie celowości redefinicji polityki energetycznej; 5) zestaw rekomendacji dotyczących możliwości zachowania jedności Unii oraz jej pozycji globalnej w warunkach nasilającej się rywalizacji mocarstw. Monografia ma wysoką wartość naukową i poznawczą, dzięki czemu może być przydatna zarówno dla środowisk akademickich, jak i dla praktyków – przedstawicieli biznesu oraz administracji.

Zagadnienia **dyskusyjne**: we współczesnej debacie w Polsce można zauważyć akceptację uczestnictwa kraju we wspólnym rynku przy jednoczesnym spadku poparcia dla UGiW. Wydaje się, że to zagadnienie mogło zostać potraktowane szerzej. W tym kontekście warto byłoby odwołać się do poglądów Ralfa Dahrendorfa, który – mimo że był zwolennikiem integracji i pracował w Komisji WE (w latach 70.) – zdecydowanie krytykował wprowadzanie wspólnej waluty, opowiadając się za utrzymaniem silnej pozycji i funkcji państw narodowych w UE. Ponadto interesującym zagadnieniem pozostaje kwestia przyczyn, dla których obywatele państw członkowskich w większości sprzeciwiają się rozszerzaniu uprawnień instytucji europejskich. Zjawisko to zostało w monografii zasygnalizowane i może stanowić inspirację do pogłębionych badań w tym zakresie.